СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 180. Джерзі Ситі, Н. Дж., четвер, 5-го серпня, 1937. VOL. XLV. No. 180. Jersey City, N. J., Thursday, August 5, 1937. THREE CENTS

ТОРГИ ЗА РОБІТНИЧИЙ ЗАКОН

ВАШИНҐТОН. — Робітничий комітет палати послів, котрий збирався покінчити розгляд робітничого законопроєкту та предложити його чим скорше повній палаті, перервав у вівторок свої праці, бо довідався, що президент Рузвелт наміряє запропонувати деякі зміни цього проєкту.

Пізніше показалося, що президент Рузвелт не мав зовсім такого наміру. Чутка пішла з того, що Вилйєм Ґрін, предсідник Американської Федерації Праці, був у президента Рузвелта на конференції й між іншим говорив про потребу змінити деякі постанови робітничого проєкту для захорони робітничих інтересів. Президент Рузвелт, говорив Вилйєм Ґрін пані Нортон, предсідниці робітничого комітету, годиться на такі зміни.

На своїй конференції з ґазетярами, що відбулася пізніше в Білім Домі, президент Рузвелт заявив, що він говорив з Ґріном за робітничий законопроєкт, але лише загально, бо Ґрін йому ніяких справжніх поправок не предкладав.

ВЕЛИКИЙ ДЕФІЦИТ СКАРБУ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент скарбу мав у липні, котрий є першим місяцем фіскального року, недобір у сумі 249 мілїонів 384 тисячі 405 долярів і 92 центи.

У липні минулого року недобір бв два рази менший.

ЗНОВ ЛЕТНИЧА КАТАСТРОФА.

КРІСТОБАЛЬ (Округа Панамського Каналу). — Один літак американської военної фльоти, літаючи понад море, побачив на морю, коло 20 миль від Крістобалю, останки великого пасажирського літака підприємства „Пен-Америкен Ґрейс Ервейз", що мав прилетіти в понеділок вечором з Калі, в Кольомбії, в південній Америці.

На цьому літаку було 14 осіб. Летун фльоти не міг знайти ні одної з них.

КАМПАНІЯ ПРОТИ БУТЛЕҐЕРСТВА ЙДЕ ДАЛІ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Федеральний уряд подав до публичного відома імена 98 осіб, котрі, як показують його розсліди, становили велику бутлеґерську шайку.

Шайка, до котрої належали, між іншими, один звісний кримінальний адвокат, один бувший начальник поліції та 5 жінок, виробляли алькоголь і продавали його без контролї уряду. Вони обманули державний скарб на грубі міліони.

ДИКСТЕЙН ДАЛІ НАПИРАЄ ЗА РОЗСЛІД НАЦІСТІВ.

ВАШИНҐТОН. — Конґресмен Дикстейн далі домагався від конґресу ухвалення резолюції, яка уповноважнювалаб його повести слідство над акцією націстичних пропаґандистів в Америці. У своїй новій промові в цій справі Дикстейн добивався признання слідчому комітетові права взивати свідків на слідство перед комітет.

ЛІТНІ ВИПАДКИ МНОЖАТЬСЯ.

НЮ ЙОРК. — Томас Горан, 43-літній нюйорчанин, плаваючи в човні озером Бронкс Парк, випав з човна й утопився.

Артур Філдс, молодий мурин, утопився, пливаючи з товаришами в річці Бенистер коло Лоренса, на Лонґ Айленді.

В Елизабеті, Ню Джерзі, втопився, нуркуючи з човна, 42-літній Джозеф Лірі.

ПОЛІЦІЯ ПРОТИ ПРОПАҐАНДИ КОНТРОЛІ УРОДИН.

БОСТОН. — Місцева поліція зробила трус у кількох організаціях контролі уродин і сконфіскувала велику масу літератури, а всіх людей, що їх знайшла в тих льокалях, візвала на судове переслухання.

ВИБУХ 20 ҐАЗОЛІНОВИХ ЦИСТЕРН.

ШІКАҐО. — У маґазинах підприємства Синклер Ріфайнинґ Ко. в Іст Шікаґо вибухли 20 великих возів, повних ґазоліни. 8 людей було попечених.

Дейла Бовена піймав вибух на доріжці між двома возами. Робітники, що бачили його пригоду, скочили за ним в огонь, витягнули його на чисте місце, покачали його по землі, щоби погасити вогонь, а потім здерли з нього горіючу одіж. Його стан критичний, але шпитальні лікарі мають надію, що він переживе пригоду.

МУРИНКА КАНДИДАТКОЮ АДВОКАТУРИ.

РОЛІ (Норт Каролайна). — Доротея Сполдин з Дурему каже, що вона є першою муринкою в світі, що взялася студіювати право. Вона недавно сідала до адвокатського іспиту разом з 5 білими жінками й 184 чоловіками.

НА ЗАКАРПАТТІ

ЗЇЗД УКРАЇНСЬКОЇ СЕЛЯНСЬКОЇ ПАРТІЇ.

В неділю, 11. липня ц. р., в містечку Хусті на Закарпатті відбувся делеґатський зїзд Української Селянської Партії. Перебіг зїзду був поважний і діловий.

Головою У. С. Партії вибраний шкільний інспектор Ів. Гриць, заст. Ірина Невицька, секр. М. Гулик. Члени управи: В. Підмалівський, В. Кузьмик, В. Гримут і інж. Свобода.

Делеґатів було 97 від ріжних сіл і округ.

РЕЛІҐІЙНО-НАЦІОНАЛЬНЕ СВЯТО В ПЕРЕЧИНІ.

В неділю, дня 4. липня ц. р., відсвятковано в Перечині 900-літній ювилей (1037—1937) проголошення великим князем Ярославом Мудрим Матери Божої — Царицею України.

Свято мало великий успіх і було демонстрацією того, що всякі спроби комунізувати або москалізувати український нарід на Закарпатті мусять все скінчитися невдачею.

Свято зачалося Службою Божою, після якої посвячено новий жовто-синій прапор з образом Богоматери. Потім відбувся похід головною вулицею міста.

ОКРУЖНИЙ ЗЇЗД ФІЛІЇ ПРОСВІТИ.

Дня 20. червня ц. р. відбувся в Туря-Реметах окружний зїзд філії т-ва Просвіти, який ухвалив резолюції, що домагаються, щоб в інтересі поступу в українськім шкільництві в якнайкоротшім часі заведено до всіх шкіл Підкарпатської Руси чисту літературну українську мову і фонетичний правопис.

Дальші резолюції домагаються, щоб компетентні чинники перестали піддержувати штучно викликаний русско-москальський напрям, котрий спинює освіту і шкодить як культурному так і господарському піднесенню нашого народу та спричинює балканізацію нашого краю; щоб якнайскорше був переведений у життя закон про районові горожанські школи; щоб до наших шкіл не заводили москальських книжок, бо це викликує неспокій і боротьбу в краю; щоб наш жовто-синій прапор був шанований як офіційний на нашій землі, а всяке зневажання його щоби було каране як зневажання державного прапору; щоб усі написи і друки в державних урядах були друковані по українськи фонетичним правописом. Щоб влада постаралася чим скорше про заснування українського университету для Підкарпатської Руси.

ПРОТЕСТ БЕРЕГОВА.

Українські народовецькі орґанізації міста Берегова виробили в мовних справах меморандум і заслали його раді міністрів, міністерству шкільництва, культурним комітетам парляменту і сенату, ґубернаторові і віцепрезидентові.

В меморандумі протестують проти граматики Сабова, написаної Ґриґорієвом, і протестують проти роздвоєння нашого народу. Меморандум коротко, але добре умотивовано як з наукового так і з правного боку.

ЖИДІВСЬКИЙ КОНҐРЕС В УЖГОРОДІ.

Конґрес новосіоністичної орґанізації у Чехословаччині відбувся 4—6. липня 1937 р. в Ужгороді. З 23 міст республики появилося 119 делеґатів.

Учасники конґресу дня 4-го липня попол. разом із гостями та жидівськими пластунами зорґанізувалися в похід і зложили перед памятником „Президента-Визвольника" лавровий вінець. Там промовляли представники жидів по чеськи, по гебрейськи і жидівськи. В поході було всього до 400 осіб.

Відкриття конґресу відбулося вечором у готелі Корона. Між гістьми був і ґубернатор К. Грабар, за віцепрезидента д-ра Мезніка явився д-р Олександер Бескид, а за місто Ужгород — Ернест Дудаш. Світова централя новосіоністичної орґанізації вислала на конґрес д-ра Шехтмана, журналіста з Парижа, а празька централя — д-ра Оскара Рабіновича. Збори відкрив д-р Рабінович. Ернест Дудаш, витаючи конґрес, зазначив, що кожний культурний чоловік і цивілізований нарід має піддержати еміґрацію жидів до Палестини й уможливити їм витворення самостійної жидівської держави.

Самі наради відбулися в понеділок перед пол. Промовці-жиди зазначували, що багаті жиди покищо не дуже одушевляються сіонізмом, бо стара сіоністична орґанізація зробила з сіоністичного руху рух ліліпутів з малими виглядами і малими вимогами. З того руху хоче орґанізація новосіоністів зробити великий, масовий рух. Жиди хотять мати державу зовсім незалежну, бодай із 6 до 8 міліонами населення, із своїм військом та з історичними границями колишньої жидівської держави на обох боках ріки Йордану аж до моря, а не якусь нужденну кольонійку під чужою опікою. Хвиля є відповідна, по цілому світу панує страшна ненависть проти жидів, їх бють, переслідують і нема кому їх боронити.

В понеділок ввечір відбулася академія в честь основника сіонізму, Теодора Герцля. У вівторок явилися делеґати на відкритті жидівського пластунського табору в Невицьку.

В часі конґресу на готелі Корона були вивішені три прапори: державний, жовто-синій і сіоністичний, синьо-білий із звіздою.

ЧУЖЕ ПІД ЛІСОМ, А СВОЄ ПІД НОСОМ.

Комуністичний орґан у ЧСР „Руде право" закинув відомій фірмі Батя податкові зловживання; в висліді Батя заскаржив редакцію за наклеп.

ВСЮДИ ДОБРЕ, ТІЛЬКИ НЕ В СССР.

Свідчить про це подвійна спроба втекти звідтам, що її хотів зреалізувати відомий московський композитор Дунаєвський. Його схопили на границі Фінляндії й увязнили. Всякі познаки кажуть сподіватися, що він більше вже не буде втікати..

ПЕРВІСНІ ЛЮДИ.

Найпримітивніше племя на світі, це племя Куурунґа в Південній Америці, в околиці Амазонки. Люди цього племени не мають ніякої мови й порозуміваються між собою тільки кількома вигуками. Недавно приїхала до Лондону наукова експедиція, що досліджувала це племя.

ГОРОД НА КОЛЕСАХ.

Департамент парків у Ню Йорку вислав по вулицях міста „город на колесах". Є це великий автомобільний віз, наладований усякими ростинами, цвітами, музейними оказами звірят, шкідливих і пожиточних для городу. Міський уряд хоче в цей спосіб навчити дітей запізнатися з городами. Як „город на колесах" появився на вулицях міста, діти проявляли велике зацікавлення до вистави.

ПІДНЕСЕННЯ ПОСОЛЬСТВ ДО РАНҐИ АМБАСАД.

В звязку з заявами короля Карла й президента Мосціцького в промовах дня 26. червня, польський і румунський уряд вирішили піднести посольство польське в Румунії і посольство румунське в Польщі до ранґи амбасад. У цій справі списали відповідний протокол дня 30. червня ц. р. на Вавелі в Кракові мін. Бек і мін. Антонеску.

ПОВІНЬ ЗАЛИЛА ДОМИ АЖ ПО ДАХИ.

Бурі й дощі, які шаліли вже тиждень у північно-західній Німеччині, спричинили обірвання хмари в Альґавських Альпах. Гірські потоки прибрали так нагло, що хвилі виривали дерева з корінням, порвали мости і позаливали деякі оселі аж до верхів домів. З причини обірвання скельних бльоків у кількох місцевостях припинено вуличний рух.

ЗРІСТ РЕЛІҐІЙНОСТИ В СОВЄТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

В Київщині селяни відмовились починати літні роботи в полі, доки духовні не відправлять на полі традиційних молебнів.

СМЕРТЬ БРАТА ЕПИСКОПА ХОМИШИНА.

У Пробіжній, пов. Тернопіль, помер брат епископа Хомишина. У похороні взяв участь епископ Хомишин та 20 священиків.

РЕЛІҐІЙНІСТЬ У СОВЄТАХ ГЛИБОКО ВКОРІНЕНА

МОСКВА. — Совєтський часопис „Труд" з 17 липня ц. р. пише: „Рештки ворожих кляс продовжають у нашій країні пропаґанду релігії. Релігійні пережитки і забобони ще вповні живуть. Вони захоплюють досить широкий круг совєтського населення. Люди, що мають шкідливу теорію „самозавмирання релігії", стараються всіх переконати, що у нас вірять тільки старці і старухи. Це зовсім неправдиве. Релігія захоплює деякі шари і серед середнього віком громадянства, а навіть молоді і дітей, на яких роблять сильний вплив віруючі, старші віком. Тому всякі твердження, начебто протирелігійна пропаґанда непотрібна, є шкідливі, є глибоко ворожі твердження".

СОВЄТСЬКИЙ ПРОМИСЛ ДОБРЕ НЕДОПИСУЄ.

МОСКВА. — „За індустріялізацію" з 4 липня ц. р. признається, що совєтський промисл замісць робити кроки вперед, занепадає. Минулого року він не дав того, що було потрібне, а цього року дає ще менше. Цей совєтський часопис пише: „Багато галузей тяжкого промислу закінчили перше півріччя незадоволяюче. В Донбасі денна продукція вугля показалася в другім квартали значно нижча ніж у січні. Чавуна за останнє півріччя дано менше ніж у тім самім півріччю минулого року. Сильно відстали фабрики машин, авт, кітлів і льокомотив". У „Правді" з 3-го серпня становка Євдокія Виноградова помістила лист, у якім чорними красками малює відносини у своїй фабриці. За її словами, робітники працюють у нестерпних відносинах. Вентиляція, на яку витрачено 45,000 рублів, не працює; горяч у фабриці незносна, досягає 98 ступнів; повітря для працюючих не стає; нема також холодної води.

МАСОВІ АРЕШТИ В УКРАЇНІ.

КИЇВ. — Совєтська влада арештувала майже цілий редакційний склад „Комуніста" і „Пролетарської Правди". Усунено також народнього комісара фінансів, Рекиса, а його помічникові, Козилові, виповіджено місце. Останньому закидають також те, що він жив із жінкою розстріленого Пятакова. Арештовані також урядники українського комсомолу: Андреєв, Клинків, Татаринів; завідуючі телеґрафічною аґенцією, Менкес і Прилуцький; усунені з посад директор політехнічного інституту Алферів, директор московської банкової філії в Україні, Ґольдберґ, і комісар Донбасу Саркисов.

КРІВАВІ ВИБУХИ В СОКАЛІ.

СОКАЛЬ (Галичина). — У Сокалі в часі праздника вибухли на місті кріваві розрухи між українцями, поляками і жидами. Міське шумовиння напало на українське купецтво і між ним та українцями вивязалася крівава бійка, у висліді якої поранено 24 українців легко і вісьмох тяжко. Польська поліція, замісць шукати тих, що спровокували бійку, почала чомусь арештувати побитих українських купців і українську молодь. Арештовано: П. Щудла, П. Лесика, Хитреню, Г. Багнюка, І Семенюка, всіх із Первятич; Братка, С. Дешицю та Ґулая зо Спасова; Мацюка з Ількович.

З КИТАЙСЬКО-ЯПОНСЬКОЇ ВІЙНИ.

ШАНҐГАЙ. — Японський штаб посуває свої війська на полудне від Піїпінґу, щоб у той спосіб забезпечити собі стратеґічне панування над провінцією Гопеї і Шантунґ. Китайці далі скупчують свої війська в затронутих війною околицях і плянують перейти в протинаступ, з надією, що їм доможуть Совети. В останнім моменті японський уряд вислав свого амбасадора до Нанкіну в ціли переговорів з китайським урядом. У деяких кругах передбачають, що Японія ще не закинула зовсім пляну полагодити цей конфлікт мирно.

ВАТИКАН НА ПЕРЕДОДНІ ВИЗНАННЯ УРЯДУ ҐЕН. ФРАНКА.

ВАТИКАН.—Католицькі власти наділили представника революційного уряду ґен. Франка офіційним ступнем „дипльоматичного представника". Передбачають, що вслід за тим Ватикан зробить черговий льогічний крок і визнає уряд ґен. Франка, як це вже давніше зробили Німеччина й Італія.

БУДОВА ШЛЯХІВ В ЕТІОПІЇ.

РИМ. — В Етіопії відкрито новий автомобілевий шлях, що веде з Асмари через Ерітрею до Аддіс Абаби. Цей шлях довгий 800 миль. Закінчено також іще один шлях, що веде з Дебареч через Ґондар до ріки Теказе. Получивши важні пункти автомобілевими шляхами, італійці думають тепер розпочати на широку скалю експльоатацію краю.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
A Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НОВИЙ РОБІТНИЧИЙ ПРОЄКТ

Новий законопроєкт про робітничі справи, кокотрий називається „фер лейбор стендардс бил", а котрий уже ухвалив минулої суботи сенат, має низку важних постанов про такі важні справи, як довжина праці, заплата за працю, дитяча праця, тощо.

Як цей проєкт стане законом, себто як його ухвалить палата послів і підпише президент, уряд матиме створити урядове тіло, раду, зложену з 5 членів, котра буде мати владу реґулювати години праці й заплату в міжстейтовій торговлі. Членів ради іменує уряд, а потвердить їх сенат. Мають вони бути встановлені на 5 літ.

Ця рада буде мати право встановляти, який тиждень праці має обовязувати в даній промислі та яку найменшу заплату мається платити. Влада ради в цьому огляді є обмежена: вона не може постановляти, що найдовший тиждень праці має бути нижчий від 40 годин, і вона не має права постановляти, що мінімальна заплата має бути вища від 40 центів за годину, хоч остаточною ціллю закону є заведення справді мінімума заплати в сумі 40 центів на годину та заведення максимума 40 годин на тиждень.

Рада буде мати право видавати для тої самої праці ріжні рішення, відповідно до географічного положення, промислу й сезонів праці. Себто вона має взяти під увагу факт, що ту саму роботу виконується в ріжних околицях у ріжний спосіб.

Далеко йдучі постанови відносяться до дитячої праці. Проєкт забороняє дитячу працю в цей спосіб, що він забороняє перевозити зо стейту до стейту взагалі товари, вироблені всупереч цьому законові.

Від придержування постанов цього закону звільнені будуть рільничі й сезонові робітники, челядники, ученики, каліки, робітники експресових компаній, молочарські робітники, наняті фармерськими кооператорами й деякі інші.

Проєкт має далі низку постанов про поступовання перед цею новою радою. Рада має видавати свої рішення лише по переслуханню сторін. Заки вона видасть рішення про мінімум заплати й максимум праці, вона має встановити собі дорадче тіло з підприємців, робітників і „публики". Вона має право взивати свідків ставати перед радою й зізнавати. Вона має право вносити позви до федеральних судів, щоб заставити сторони виконувати рішення ради. Має теж право вживати департаменту праці для своїх розслідів. Накінець усякі контракти, зроблені всупереч рішенням ради, мали би бути неважні, а крім цього робітники, що працювали всупереч рішенням ради, мали би право добиватися від підприємця відшкодування.

У 15-ТІ РОКОВИНИ УКРАЇНСЬКОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

16. травня минуло 15 років від дня розпочаття чинности подебрадської УГА. Ця дата на все матиме велике значіння в історії української культури; особливож в історії українського високого шкільництва. Можливо, що ми, сучасники та учасники цього великого національного діла, не маємо потрібної історичної перспективи для належної його оцінки. Щойно наші нащадки, які житимуть у вільній своїй державі, зрозуміють як слід величезне значіння їх культурних надбань, які були вислідом плянової акції та праці в цім напрямі української еміґрації в післявоєнній добі.

А серед цих надбань одно з перших місць належиться Подебрадській Академії, як першій спробі утворення своєї політехніки. Сьогодні зайво доводити велике національне значіння саме цього типу високої школи. Українська еміґрація справедливо зрозуміла, що одною з найголовніших причин неуспіху нашої визвольної боротьби був брак технічного вишколення фахівців у ріжних галузях практичного знання. Виправити цю помилку, надолужити цю прогалину в українському національному будівництві, було якраз завдання тих, що закладали та орґанізували УГА в Подебрадах. Малося на увазі витворення високої технічної школи **національного** типу, тобто такої, якаб виховувалаб **українських** інжинірів. Цебто таких, якіб знали фахово батьківщину, її природні багатства, господарські потреби й можливости та вміли використати їх для добра свого народу.

Будування високого шкільництва навіть у нормальних умовинах, коли нація є вільна та має свою державу, не є легким завданням і звичайно вимагає багато часу та сил. Тим тяжчим є це завдання для поневоленого народу, позбавленого всіх головних засобів для свого культурного розвитку. А що вже казати про політичну еміґрацію, яка опинилася на чужині після програної боротьби, матеріяльно незабезпечена, без особистих перспектив, без ясного завтра! В такій ситуації українська еміґрація розпочала свою культурну працю в Чехословаччині при доброзичливій допомозі чехословацької молодої республіки. Чехи дали матеріяльні засоби для орґанізації українських високих шкіл, допомагаючи так до здійснення одного з новочасних парадоксів: до повстання наших високих шкіл на **чужині** в той час, коли на рідних землях з політичних причин таких шкіл не було. Маючи на увазі брак саме технічних фахових сил серед українців, ініціятори та орґанізатори УГА хотіли заповнити цю велику прогалину в нашій культурі. Цікаво, що не для всіх покищо таке ставлення й вирішення цієї справи було зовсім ясне. Навпаки, були навіть де у кого сумніви, чи доцільно закладати **еміґрантські** високі школи, зокрема технічного типу, коли, мовляв, існують за кордоном знамениті чужі школи, з якими, річ ясна, еміґрантська школа не зможе конкурувати. Як бачимо, не для всіх була тоді вже ясна. проблематика н а ц і о н а л ь н о г о високого шкільництва, завданням котрого є вишкіл **своїх** фахівців для потреб свого народу. Проте, як показав пізніший досвід, перемогла перша думка. Так повстали на еміґрації в Чехословаччині наші високі школи, а серед них і УГА в Подєбрадах, як перша спроба та зародок української **політехніки.** Нема потреби сьогодні писати про те, що ця спроба була успішна та виправдала себе. Про це багато й нераз уже писалося. Про це свідчать факти: сотки наших інжинірів, які на рідних землях і за кордоном своєю працею найкраще атестують свою подебрадську **„Альма Матер".** Минали роки. Ця передовсім **еміґрантська** школа кінчала своє призначення, бо не було нових еміґрантів слухачів. Зрештою, господарська кріза примусила чехословацьку державу до обмеження й поступового ліквідування еміґрантської допомогової акції.

Так виринало настирливо нове питання: що **далі?**

Не хотілося й з національних мотивів не вільно було ліквідувати цієї школи. Адже малося на увазі, що перебування її в Чехословаччині є тимчасове та провізоричне, що згодом вона має перейти до рідного краю. Але політичні обставини покищо унеможливлюють таке найкраще та найбажаніше, остаточне полагодження цього питання. Треба було тому шукати якогось іншого його вирішення. Треба було знайти такий вихід з цього положення, який би залишив живу традицію цієї молодої школи.

Так повстало „Товариство Прихильників Української Господарської Академії", завданням якого було забезпечити існування подебрадської школи, коли не в первісному стані, то в новому, пристосованому до фактичних обставин. Треба було витворити живу провізорію на час, заки можна буде здійснити ідеал української політехніки на рідних землях. Треба було вишукати такий тип школи, що міг би бути приступним для якнайширшого числа слухачів та головно ґеоґрафічно не був би звязаним. За кордоном і зокрема в Америці такий тип школи вже віддавна існує та дуже поширений: це — школи **позаочного** навчання. Саме в сучасних обставинах українського життя цей тип школи є просто ідеальний, бо дає змогу студіювати кожному незалежно від міста його осідку.
нимрвчат.тоа аняяманмлиели

Український Технічно-Господарський Інститут (УТГІ) є спробою застосування ідеї позаочного навчання на нашому ґрунті. Є це спроба витворення провізорії своєї політехніки на **чужині,** що має слухачів **на рідних землях** і взагалі скрізь, де тільки живуть наші люди, що потребують та бажають фахової освіти. Сьогодні після 5 років існування УТГІ, коли ця школа має своїх слухачів скрізь серед українського загалу, не лише в Европі, але й за океаном та в Азії, доводиться визнати, що думка закладення цієї школи була дуже щасливою й на часі. Завдяки УТГІ ювилей УГА не є лише історичним спогадом, але живим святом. Бо УТГІ це — природній спадкоємець подєбрадської УГА. Це — правесна дитина нашої подебрадської **„Альма Метер".** Це — живе втілення її традиції. Це — зарібок нашої політехніки, що остаточно буде здійснена згодом на рідних землях. Не можна краще вшанувати ювилею Української Господарської Академії, як міцним і непохитним рішенням, продовжувати її традицію й спадщину в праці для Українського Технічно - Господарського Інституту: його розвитку й поширення його діяльности в напрямі плянової й систематичної розбудови нашої політехніки.

Нехайже **16. травня,** 15. роковини заложення Української Господарської Академії — буде нам пригадкою, що завдання наше ще не закінчене, що треба далі продовжувати нашу працю над розбудовою української **політехніки,** цебто поширювати діяльність Українського Технічно - Господарського Інституту!

О. І. Бочковський.

ОЧЕВИДЕЦЬ ПРО КИЇВСЬКЕ ЖАХІТТЯ

Черновецький „Час" з 2. липня ц. р. пише;

Вночі з 24. на 25 червня ц. р. приловили румунські пограничники 15-літнього хлопця саме в хвилині, коли він допливав з совітського боку через Дністер. Хлопця повели до стійки граничників. Там він оповів ось-що:

Називається Константин Колесниченко-Будай і походить із Києва. Батько його був першим заступником начальника ҐПУ в Києві, а мати була секретарка комітету комуністичної пропаґанди. Це досить високі посади.

Тому рік вибухнув конфлікт між ҐПУ й армією. Почалися всюди інтриґи й донощицтва з одного табору й з другого. Багато впало жертвою тих доносів. Особливож арештовано офіцирів, навіть масами і всюди. Потім їх повисилано або поровстрілювано.

Але й провідники червоної армії не подавалися. Внаслідок їх діяльности почалася хвиля арештовань і в рядах урядовців ҐПУ. З ними робили те саме, що й з офіцирами. На підставі звичайних доносів і без ніякого суду повисилано на Сибір або порозстрілювано сотки службовиків ҐПУ.

Між арештованими був і батько Колисниченка-Будая. Про його долю після арештування не можна було довідатися нічого.

Перед двома тижнями зникла без вісти й мати хлопця. Вона передтим довідалася, що й її батька й матір розстріляно. Де саме їх розстріляно, мати не могла довідатися..

Хвиля терору нараз набрала великих розмірів. Почали арештувати та вбивати й дітей тих, що їх пострачувано. Пішло гасло: „Знищмо й насіння зрадників і шпигунів!" І справді, банди вбивників, т. зв. „комітети екзекуції" влітали силоміць у доми й часто навіть на місці вбивали „підозрілих" дітей, яких батьки-матері були розстрілювані на доноси за шпигунство.

Рідко яка дитина „визначніша" була лиш арештована, й рідко коли арештовані проживали в темниці більше, як 24 години.

„Поплило багато крови дітей, невинної крови", — говорив Колисниченко - Будай пограничникам. — „І тепер ллється. Не щадять навіть однолітніх дітей. Мене шукали два рази. Але в обидвох разах я мав сліпе щастя. Я врятувався, як крізь вушко голки, захований у печі.

„Але я не міг так жити далі й я рішився втікати. Куди? Я чув про сусідню державу, де не вбивають. Я рішився прийти сюди.

„Я поїхав залізницею до Одеси, а звідти я прийшов пішки до границі. Я переплив Дністер і прийшов сюди".

Цими словами закінчив хлопець, що втік, свою заяву.

Пограничники відіслали його до поліційної інспекції в Кишиневі, а звідси передадуть утікача військовому трибуналові. Він буде його судити за недозволений перехід границі.

УКРАЇНСЬКІ ПРОФЕСІЙНІ СПІЛКИ ПЕРЕД ВИБОРАМИ

Не зважаючи на безупинні чистки і люті переслідування, які мають забезпечити московському урядові слухняний „парлямент", московські можновладці всеж побоюються несподіванок, спеціяльно з боку чужонаціонального населення та орґанізацій, що виявили в останнім часі небезпечний опір. До них належать професійні спілки, про які „Ізвестія" пишуть: „Для того, щоб професійні спілки могли успішно користати зо своїх прав у Советах представників працівників, вони повинні зпочатку завести лад у своїй хаті, вони повинні перемогти остаточно ту своєрідну крізу, яка повстала внаслідок полишення позаду сучасного соціялістичного руху та їх відірвання від народніх мас. Рішення VI. загальних зборів ВЦСПС вимагають виборности професійних органів згори донизу та припинення антидемократичних кооптацій та призначень, також як і викорінення решт трейдюніонізму, насадженого в професійних спілках контрреволюційною бандою Томського. Але факти доводять, що деякі спілкові керманичі все ще лишаються вірними старим звичаям. Вони втратили всякий смак до масової аґітаційної роботи". Конкретні приклади наводять „Ізвестія" розуміється з України, перводжерела кожного опору: „Керманич Завкому (фабричного комітету) „Ковкий Чугун" у Харкові, Мирський, рішив по старому звичаю перекласти цілий тягар скликання зборів на фабричного сторожа. Коли робітники після вечірнього гудка хотіли йти додому, вони опинилися перед замкненими воротами і почули від сторожа, що мають іти на збори. Щоб заспокоїти невдоволених робітників, їм запропоновано вечерю, яку подали негайно по звіті, отже так вони не знали, що мають зпочатку робити: критикувати звіт проводу, чи вечеряти. Порушення найпримітивніших основ самокритики мали місце і в маківській металюрґічній фабриці". Подібні відомости можна дуже часто натрапити в советській пресі. Вони доводять, що чужонаціональні краї не хочуть ані московського „демократизму" ані „парляментаризму" і намагаються лише позбутись московського втручання в місцеві справи.

В. Будзиновський.

ОТАМАН КРУТИФІСТ

(Оповідання з історії Запорожжя).

(2)

Молодий козак затрясся цілим тілом. Гість видів, як його збентежила вість, що гайдамаки підуть через або попри Адамівку. Будьтоби цілком байдуже сказав:

— Бувайте здорові, пане пікініре. Мені вже пора в дорогу.

— Ви до свого товариства запорожців не приймаєте? — спитав молодий козак, недовірливо позираючи на гайдамаку.

— Як якого. Моя ватага з самих запорожців, яким зробилося скучно жити на заспанім Запорожжі Кожний з моїх товаришів має якийсь рахунок з паном свого рідного села.

— Хібаж у мене таких рахунків нема? Я хотів би заплатити йому за мого тата, за маму, за сестру... царство їм небесне.

— Друже! — промовив тепер сердечно незнайомий. — Сидячи тут, між загулюканими москалем запорожцями, ти з паном Адамівки не порахуєшся.

— Чи вільно знати, де твоє товариство збирається?

— У Великім Лузі.

— Та під самою Січчю? Не боїтеся?

— Та чого нам боятися?

— А як пан Кальниш вчує, що таких має сусідів?

— То вишле проти нас своє військо. Воно в кожду закутину влізе, тільки нашого скритка не знайде.

— Ваш скриток зачарований, що годі його знайти?

— Не зачарований, і кошовий буде знати, де ми сидимо.

— Буде знати, і не знайде вас?

— Ти, брате, ще не знаєш, що таке політика. Політика, то таке: Як треба, то здорове вухо не чує, здорове око не видить.

Гайдамака глянув поза себе, в сторону ліса і спитав:

— Чи то не стовп диму?

— Дим — відповів запорожець.

— То бувай здоров, бо то моє товариство кличе мене.

— І я з тобою! — крикнув запорожець.

— То ходи!

— А кінь, а зброя! Іди собі, я візьму коня, зброю, запас і буду тебе здоганяти. Як не наздожену, то поїду на місце, де тепер той стовп диму, і тебе знайду там.

— Не знайдеш. Буду дожидати тебе в лузі, зараз за Січчю. Іди по коня і не гайся!

Молодий козак схопився і пішов через Шамбаш. Запорожці звали так скорочено башту Гасан-Баша і її ворота до Січи. Гайдамака сів на лавці, скинув шапку кабардинку, погладив оселедця і, підсміхаючися, сказав до себе:

— Ловися, рибонько, молода та здорова. Нині вже третий курінний товариш спіймався на гайдамацьку вудочку. Цей третий буде найліпший, бо його панські посіпаки тяжко скривдили. Побіжить за нами як голодна цюця за пришкваренoю баранячою кісточкою...

Гайдамака знов глянув туди, де були його товариші.

— Там вже другий стовп диму. Кличуть мене. Тут я вже нікого не звербую, бо всі в шинках запиваються... А то що? Військова рада?

В Січи загреміли літаври і великий барабан. Гайдамака схопився і скоро надів шапку. З усіх крамів і з шинків густо вироїлися козаки і поспішали до воріт Шамбаш. Багато, не думаючи, що так пізно може бути скликана військова рада, зачасто поповняли чарки. Тепер ішли непевною ходою. Деякі старші опиралися на молодиках, що пристали до війська, та їх ще не приписали до жадного куріня. Вони що лиш були на науці у старших.

Так ішов, спертий на раменах двох молодиків, отаман пластунівського куріня, полковник Гарасим Крутифіст. Видко, що пир був добрий, бо старий ледви підтягав ногу за ногою. Не спирався, а майже лежав на молодиках. Вони, постогнуючи, не вели, а несли свого улюбленого полковника. Крутифіст реготався на ціле горло.

— Чортів син! — говорив, регочучи. — А цур йому! Хто йому доносить? Знає всі тайни нашої Палестини, бісів син! Як його кличуть, того шинкаря?

— Метелиця, пане отамане! — відповів один молодий козак.

— Підібрав же, бісів син, таку кличку. Ну, Метелиця, так Метелиця! Деж той Метелиця? Нехай співає!

— Пане отамане! Чи ви не чули, що пан кошовий, пан Кальниш взиває отців отаманів на раду?

— Яка там рада може бути після горівки й меду у Метелиці! Чи він вдурів, пан Кальниш? По ночах товариство турбує! Не хочу ради! Ходім до куріня, нехай кухар дає вечеряти... Чуєте, молодики? Вечеряти! Мені весело, то і моїм пуцьвіркам нехай буде весело! Грицю, у тебе ключ від курінної комори.

— Не у мене. У вас, пане отамане!

Дурень ти! Хоч ключ в моїх шараварах, то він таки у тебе, бо з правого боку. Вийми його, іди до курінної комори і винеси той мід, що Марта варила.

— І вже не буде варити, бо вхопив її татарський опришок, — додав гайдамака, що стояв пару кроків за Крутифостом.

Отаман озирнувся і, побачивши, хто то, гукнув:

— А ти яким правом тут?! Не боїшся, гайдамако? Утікай, братіку, поки у мене ноги не здужають!

Звернувшися до козаків, що піддержували його, сказав:

— Хлопці, гей хлопці! Чи це мої ноги? Чи не лишив я їх у Метелиці? Гей, хлопці! Посадіть мене от тутечки на лавці і покличте курінних козаків. Ой, ноги, мої ноги! У Метелиці я пропив їх. А, бісів син, шило в роті має, не язик...

Звернувшися раптом до гайдамаки, отаман сказав: А знаєш, Косматий, що він і про тебе правду виспівав?

Вже всі козаки пройшли Шамбаш. І ті, молоді, що до лавки привели Крутифоста, побігли за козаками до Січи. На майдані, де стояли лавки для січових старшин, вже нікого не було. При отамані лишився тільки один гайдамака.

— Якуж то правду виспівав той Метелиця? — спитав Косматий.

— Е, Метелиця розумний і мудрий хлоп! Він знає, що говорить, говорить, що знає. Сказав, що як Косматий попаде в руки Крутифоста перед Службою Божою, то на Службу до церкви вже не загляне.

— А то чому, пане отамане?

— Ось тому, пане Косматий, що якби я був не забув моїх ніг у Метелиці, то я тепер вашу мосць на самім Шальбаші з церемонією повісив би.

— Я вже знаю, за що.

(Дальше буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФРАНКФОРД, ПА. Тов. ім. Д. Вітовського, від. 268, подає до відома всім своїм місцевим і позамісцевим членам, що звичайні збори відбудуться в суботу, дня 7-го серпня, точно в годині 8-мій вечером, в У. Н. Домі під ч. 2171 Ваксліпс вул. Просимо членів прийти на збори, бо маємо важні справи до полагодження. Просимо батьків, щоби привели своїх синів і вписали до Товариства і У. Н. Союзу. Пригадуємо довгуючим членам, щоби вирівнали свої залеглости. — М. Шанайда, предс.; Г. Михалюк, кас.; П. Омелян, секр.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ГОРОД НА КОЛЕСАХ.

Департамент парків у Ню Йорку післав по місті велике авто, на якому виставлено всякі ростини, рільничі знаряди й усе інше, потрібне до обізнання з городом. Міський уряд хоче в цей спосіб запізнати дітей з городництвом.

Людям, що росли на селі, часто навіть не сниться, що їх діти про город нічого не знають. Їм здається, що діти повинні знати все те, що батьки знали, дарма, що батьки росли на селі, а діти в місті.

Тимчасом у місті Венеція в Італії дітям учителі мусять показувати в звіринці й корову й коня, бо в місті ніде тих звірят нема, бо місто збудоване на стовпах, а замісць вулиць має водні канали.

ОСТАННІЙ ТРАМВАЙ.

Ґазетній розголос про знесення відомого трамваю „Тунервил" у Пелгем, Ню Йорк, треба приписати фактові, що цей трамвай натхнув Фонтейна Фокса, відомого рисівника-карикатуриста, придумати цей смішний трамвай „Тунервил Тролі", що фіґурує в його рисунках.

Одначе скасування трамваю пригадує нам загальне нині явище. По всіх усюдах касують трамваї й цілі трамваєві лінії. На їх місце заводять ріжні омнібуси. Електричний трамвай віджив свою службу й відходить у забуття. На його місце приходять інші засоби комунікаційні.

Найзамітніше в цій переміні те, що як колись одна новина за другою наступала далеко по собі, то нині зміни наступають по собі скоро. Адже ще багато з нас памятає, як по вулицях ходили трамваї, тягнені кіньми.

І ЛЮДИ ПРИЧЕТНІ.

На перший погляд ока здається, що ця переміна з кінного трамваю на електричний, а потім перехід з електричного трамваю до омнібусу, не має в собі нічого такого, що могло би нас тичитися.

Та, подаючи фотоґрафію зовсім гарного трамваю, котрий уже більше їздити не буде, ґазети подали рівнобіжно й фотоґрафію кондуктора, що їздив ним довгі роки. Звісно, цей кондуктор не буде мати роботи. Заведення омнібусів, що правда, відкрило нові роботи, але чи надається чоловік, що їздив електричним возом по шинах, до керування ґазолінового автобуса, що їздить дорогою без шин?

Всяка новина відбивається й на людях, і то не лише на тих, що безпосередньо до справи причетні.

ТРАПЛЯЄТЬСЯ И У НАЙКРАЩІЙ РОДИНІ.

Перед останньою конвенцією У. Н. Союзу мандрував з одного конвенційного проєкту до другого, як Марко по пеклі, закид, мовляв, у ґазеті „Свободі" трапляється повторення тої самої новинки. Робили з того люди найріжніші далеко йдучі висновки: що редактори роблять це навмисно; що вони це роблять, щоб не працювати; що таке не трапляється в ґазетах, у котрих редактори щиро працюють.

У великім нюйорськім щоденику „Таймс", у недільнім числі з 1-го серпня цього року, в другій секції, на другій стороні, в 7-мім стовпці, поміщена новинка:

AUTO KILLS BROOKLYN WOMAN.

ITHACA, N. Y., July 31 (AP). — Mrs. Fay Zimit, 48 years old, of 131 East Twenty-first Street, Brooklyn, died in Memorial Hospital here of a fractured skull today after being struck by a car driven by Sam Howard of Ithaca on a little-used road north of Ithaca. Mrs. Zimit's daughter Vivian and Simon Weissman, of 1,344 Pulaski Street, Brooklyn, were injured. All three were seeking help after their own car had gone into a ditch.

У тій ґазеті, в тім самім числі з 1-го серпня цього року, в тій самій другій секції, на тій самій, другій, стороні, в 9-тім стовпці, поміщена новинка:

KILLED SEEKING AID FOR CAR.

ITHACA, July 31 (AP) — Mrs. Fay Zimit, of 131 East Twenty-First Street, Brooklyn, died of a fractured skull today in Memorial Hospital after being struck by a car driven by Sam Howard of Ithaca on a little-used road north of here. Her daughter, Vivian, and Simon Weissman, of 1,344 Pulaski Street, Brooklyn, were injured. The three were seekink help after their own car had gone into the ditch. Howard was not held.

Цікавий я знати, чи ті, що читали це й запримітили, що це та сама новинка, зробили про „Таймс" такі самі висновки, які зробили з легкої руки читачі „Свободи". Чи подумали собі читачі „Таймсу", що редактори зробили таке навмисно? Чи подумали вони собі, що редактори „Таймсу" зробили це з лінивства? Чи подумали вони собі, що в інших ґазетах таке певно не трапляється?

ТЕЖ „СВОЇ ДО СВОЇХ".

Ще цікавіше, ніж знайти відповіді американців на ці питання, для мене було би знайти таких українців, що завважали ці дві новинки в „Ню Йорк Таймсі". Цікаве мені булоб знати, що сказалиб наші люди, які осуджували за таке „Свободу", побачивши таке в „Таймсі".

Чи сказалиб вони: „Як трапляється таке „Таймсові", то щож дивного, що таке трапляється „Свободі"?

Чи може сказалиб вони: „Як таке трапляється „Таймсові", то певно редакція тому не винувата; але як це трапляється „Свободі", то цьому певно винувата редакція. А хтож би інший?"

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

КУЛЬТУРНІ ГОРОДИ В КЛІВЛЕНДІ, ОГАЙО.

Недавно заїхав я принагідно до Клівленду і, хоч як брак було часу, відвідав там парк, у котрому побіч інших має стати й український культурний город. Про цей город чув я з оповідань тамошніх громадян уже не від нині. Але я не уявляв собі, що це така інтересна справа.

Українську клівендську громаду знаю ще з 1920 року, коли там перший раз гостював, потім з 1922, коли там був величавий Січовий Здвиг. Цю громаду я все клав на одним з перших місць культурних і свідомих наших громад на еміґрації. Одначе ніколи я не припустив би був, щоб ця українська громада взялася до такого важного й цінного діла, як будова українського культурного городу.

Та сталося діло. Вона піднялася це виконати, бо зрозуміла, що такий культурний город буде історичною памяткою всеї нашої еміґрації, буде підйомом нашої нації в цім цівілізованім краю Вашингтона. Тому вже сама думка покласти старання коло двигнення такого городу заслугує на честь клівлендській українській громаді, а всім іншим громадам каже помогти в цім ділі.

Щоб краще зрозуміти, що таке український культурний город у Клівленді, я коротко опишу городи інших народів, які я бачив і які вже викінчені або на укінченню. І так: У великому міському парку заряд міста постановив збудувати культурні городи ріжних націй. Створилися комітети в кожній громаді кожної нації, а між тими і комітет злучених українських орґанізацій у Клівленді. Місто поділило парк при головній дорозі на півакрові части і призначило всім національностям місце на будову такого городу. Там стане звиш кількадесять ріжних націй. По тяжких стараннях українського комітету на чолі з адвоактом О. Е. Малицьким, який чи не найбільше праці доложив до цього, місто призначило місце й для українців. Тяжко було добитися цього, бо ми народ недержавний і маємо багато перешкод, та всеж таки вдалося. Місцеземлю дає місто даром, а національности мають самі представити пляни будови городів. Такі пляни одобряє місто, стейт і Вашингтон, а по їх одобренні національности беруться до праці. Часть коштів оплачує місто, а часть вони самі. Воєнних памятників не сміє там бути, тільки памятники ґеніїв культури.

Досі викінчені вже городи: англійський, німецький, литовський, жидівський, город Шекспіра, американський, італійський, латвійський, а на укінченню стоять: мадярський, югославський, чеський, польський, грецький, російський і багато інших. Деякі національности, а між ними й українці, ще навіть не розпочали будови з браку фінансів, або через спізнення акції в цій праці. Одначе всюди при городах іде жива праця. Місто очищує відповідно всі місця під городи і здається, що до року всі вони будуть готові. Деякі з укінчених городів дуже коштовно збудовані і доходять навіть до вартости сто тисяч долярів.

Візьмім, наприклад, город такої малої югославської нації. Погляньмо, які там хідники, статуї, мости, мури, дерева і цвіти, спроваджені з рідної землі. Просто вірити не хочеться, щоб така мала нація постаралася про це все. Йдім далі до городу литовського, який іще кращий, а може чи не найкращий зі всіх, досі укінчених. Думаєш і не можеш усього в голові помістити. Мала Литва, а яку культуру показала тут перед світом! Хто йде, мусить пристати і переглянути тай вдуматися і студіювати їх історію.

Зайдеш до городу німецького: великі дві статуї — Ґетого і Шілера. Ніхто й не може оцінити їх вартости. Це статуї, спроваджені видно з Німеччини, але на них стоїть, що це коштом і заходом злучених німецьких орґанізацій у Злучених Державах! Яке це все коштовне! Дивишся і говориш до себе: Отсе німці, невмируща культурна нація, що силою меча і свідомости культури дійшла до світової слави, і ніхто її не може побороти, бо за нею памятники культури, Все оте тут бачиш.

Далі бачиш городи: мадярський, польський, італійський, жидівський та інші. В жидівському городі все скромне, але старе, біблійне і культурне. Тут памятники фільософа Спінози, автора й гуманіста Мендельсона, всі старі оздоби, цвіти, хідники, плити, стіни, а все це обведене жидівсько-гебрейською звіздою, висадженою спровадженими з Палестини корчами та цвітами. Заходиш у город англійський, а потім у спеціяльний город Шекспіра. Тут ріжні деревця, цвіти, хіднички, лавки, а посередині наче живий Шекспір дивиться на все те. А город італійський? Наче бачиш старинний Рим і його мури, його дерева, цвіти, статуї. Око не може налюбуватись, а думка не може всього в голові помістити. Дальше бачиш початок праці коло городу грецького. Тут починають видно ставити старі Атени; навезено ріжного великого каміння, а між ним плити з рідної землі. А все це таке коштовне, таке історичне і повне споминів про сильну колись грецьку державу і її культуру. Переходиш по місцях, де ще не розпочато будови, і тут знаходиш місце українського городу. Пречудне місце! Між горбками при головнім тракті головної паркової дороги, над потічком, обведеним муром, що пригадує береги Дніпра. Напроти, по другій стороні дороги, укінчений город литовський наче каже, що це приятельська сусідка України. А далі розпочатий город грецький, що буде стояти напроти нашого, як би й на знак, що Греція дала нам почин до культури.

Оглянувши все те, доперва тоді відповіси собі на питання, яке велике значіння і яка цінність з цих городів! Яке велике діло поставити тут наш український город культури! Яка це буде памятка, а рівночасно який розголос про Україну зробить цей город, у цім великім і славнім парку, де тисячі і десятки тисяч, а то й міліони ріжних людей туристів з цілої Америки і цілого світу будуть приїздити й оглядати нашу культуру, вчитися про нас, студіювати, як ми жили і чим ми жили. Цей город буде великим здобутком нашим. Ми повинні помогти українській клівлендській громаді чим скорше поставити його.

Комітет старається, щоб тут став посередині памятник св. Володимира, а з боків — Шевченка і Франка. Дальше тут мають бути наші дерева з України, наші цвіти, наші сільські і міські види; має відбитися в цім городі запах наших піль, степів, лісів. Тут має бути немов Україна в цілій її красі, силі і славі. Тут чужинець має побачити Україну і нею заінтересуватися, про неї подумати і її славу перестудіювати.

Тут має наша будуча ґенерація черпати корм для своєї душі, має вчитися шанувати і цінити свій нарід, його історію і славу. Тут має будучий поет і артист шукати натхнень написати і змалювати твір про забуту людьми українську землю, про її красу і багатства. Тут у цім нашім городі має стати вічна память по нашій еміґрації, на вічну славу України.

От у цім і цінність такого городу. Не легкі були старання нашого комітету в Клівленді дістати місце під цей город. Перешкод з боку ворогів було багато. Вони ще тепер хочуть недопустити нас до такого здобутку. У Вашингтоні йде завзята боротьба над питанням, чи дати нам дозвіл на створення свого городу. Бо ми недержавна нація, а позволення дають лиш тим, що мають свої держави.

Я дивуюся, що клівлендський комітет і досі не дав іще закликів до всіх українських громад в Америці прийти з поміччю будові цього городу. Я дивуюся, що невелика українська громада взялася до такого великого діла, і тихо, муравлино, повільним, але певним кроком іде до осягнення цілі. Видно, в неї є віра, що це гарне діло мусить увінчатись успіхом. Одначе, на мою думку, розпочате діло закоштовне, щоб його на свої плечі брала одна тільки громада. Діло українського культурного городу в Клівленді не є ділом тільки цеї одної громади, а ділом загально національним, ділом усіх наших громад на еміґрації. Всі громади повинні закладати комітети допомоги в будові цеї вічної памятки. До року ми можемо зложити певну суму, бодай на заплату бюстів і памятників Володимира, Шевченка і Франка, які має вирізьбити наш славний артист Архипенко. Не надіймося, що місто само нам усе зробить. Як я сказав повище, часть коштів мусимо ми самі покрити, і чим більше ми зберемо, тим кращий цей город буде.

Інші нації дістають запомогу від своїх державних урядів, а ми, нарід недержавний, мусимо наложити на себе податок і поставити цей памятник у Клівленді та збудувати цей український культурний город на добру славу нашої нації та нашої майбутньої держави.

о. Степан Мусійчук,
Йонгставн, Огайо.

ВИБОРЧА „БОРОТЬБА" В СССР

Московська влада і преса продовжують старанно ганебну комедію парляментаризму і передвиборчого руху. „Ізвестія" навіть пишуть: „Виборча боротьба буде відбуватися в гострій формі (для виборців), бо окремі ґрупи населення будуть боронити свої інтереси та виставляти своїх кандидатів. Рештки протисовєтських елементів, невикорінені ще троцькісти і бухаринці будуть намагатися, прикриваючись демократичною програмою, дістатися до орґанів влади. Велику активність розвинули церковники: вони готуються вже до вибору своїх прихильників із найбільш відсталих у культурнім та політичнім відношенні верств населення". Ці передвиборчі фантазії московської преси тим більш комічні, що недавно оголошений виборчий статут не дає найменшої можности леґальної політичної боротьби. Виставляти кандидатів мають право лише формально дозволені орґанізації „працівників", отже для „непрацівних" церковників нема ніякої можности виставити своїх кандидатів, тим більше, що релігійну пропаґанду суворо заборонено. Теж саме відноситься і до всіх національних орґанізацій. Найпримітивніша таємність виборів, що давалаб можність оминути урядові переслідування, не існує. Кожна орґанізація, що виставляє свого кандидата, мусить одночасно подати місцевій виборчій комісії, себто урядово, протокол дотичного засідання, де записано кожне слово кожного з промовців, очевидно для перевірення донесень аґентів ҐПУ, присутніх на кожних передвиборчих зборах. Дати писемну згоду на виставлення своєї кандидатури можуть звичайно лиш особи, визначені ҐПУ, особливо на землях чужих націй. При таких умовинах дуже зрозуміло, що „виборців" можна стягнути на збори, лише замкнувши їх у фабриці, чи пообіцявши дарову вечерю. Таким чином надії московського уряду влаштувати при виборах нову грандіозну чистку та скріпити свій авторитет Радою Союзу й Радою Національностей цілком марні. Чужонаціональне населення Москву вже добре знає, а московське дотримує свою вікову байдужність. — (Офінор).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. Василія, від. 168, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 8-го серпня о годині 3-тій пополудні, всалі У .Н. Дому під ч. 760 Стейт вул. Просимо довгуючих прийти на збори і вирівнати свої залеглости, бо впротивнім разі будуть суспендовані. — Гр. Дячишин, предс.; Ілько Лобуза, кас.; М. Пащин, секр.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ВУСТЕР, МАСС.

Сповнення національного обовязку.

Громадянин Йосиф Зазуляк зложив від себе суму $10 на потреби рідного краю з призначенням: $5 на визвольну боротьбу і по $2.50 на політичних вязнів та інвалідів. Гроші переслано через Обєднання.

ХТО ТО БУВ ДОН ХУАН?

Із власної біографії Льоренца да Понте.

Знайшли старий італійський рукопис, що є біографією поета „Дон Хуана". Завдяки йому позстала Моцартова безсмертна опера. Рукопис доказує, що автор сам був свого роду Дон Хуан і що сам описав себе в герою опери. Льоренцо да Понте написав також лібрето до Моцартового „Фіґарового весілля". Було йому вже 76 літ, як став писати свої спогади. Написав їх у Ню Йорку, де знайшов останній захист при кінці свого авантурничого життя. Да Понте народився 10-го березня 1749 року у Канеді, в венецькій окрузі. Походив із семітських родичів (пізніше перейшов на католицизм). Коли його батько оженився вдруге, а саме з 18-літньою красунею, покинув батьківський дім, бо батько — може і справедливо — боявся, що його молода жінка залюбиться в його сині. Льоренцо відїхав до Венеції, хоч не знав іще, що там пічне. Зазнайомився там із найгарнішою куртизаною, а крім того ще залицявся ще до неаполітанської княжни, яка втекла з дому, бо ненавиділа свого чоловіка. Льоренцо да Понте провів раз із нею на ґондолі венеціянську літню ніч, як нараз ґондолю зупинили члени інквізиції. Вони схопили красуню, щоби її насилу забрати до монастиря. Врятував Льоренца його старший брат. Витягнув його з розпустного життя та забрав його на якийсь час до Тревіза. Там жив Льоренцо якийсь час лише наукою. Писав теж поезії, які читали в сальонах венеціянської шляхти. Одна сатира, яку написав, „Десять рад", була причиною, що його поставили перед інквізиційний трибунал і покарали так, що заборонили писати поезії. Один старий патрицій занявся молодим любим Льоренцом, гостив його в свому домі та поводився як із рідним сином. Одначе Льоренцо незабаром знову мав до діла з інквизицією. Написав теж сонет на вельмож у венеціянському народньому діялекті. Сонет мандрував із уст до уст усіх ґондолерів. Крім того допустився ще такого проступку, що зїв у піст в одній гостинниці велику порцію шинки. Льоренцо настроїв проти себе не лише світську, а й духовну інквизицію, тому мусів утікати з Венеції, щоб там уже ніколи не вернутися. Задержався в місті Ґориції. Власниця готелю відразу залюбилася в ньому. Вона не знала італійської мови, він не знав німецької, а всеж порозумілися. Спосіб, як це сталося, зображений у тих сценах, які пізніше Да Понте накреслив для „Фіґарового весілля". Через Відень дістався Да Понте до Дрездену, де ним заопікувався ґраф Марколін. Там писав Да Понте тексти до опер, одначе не занедбував і любовних пригод. Жінка одного італійського маляра стала його любкою, та щоб не дійшло до скандалу, мав Льоренцо оженитися з її дочкою. Та наш „герой" рішився інакше. Пропав! Патер Губер дав йому пригоршу дукатів і книжку Тому Кемпійського „Наслідування Христа". Да Понте вернувся до Відня з поручаючим листом до Саліерія та Метастазія. Цей вкінці представив Да Понте цісареві та поручив його як свого наслідника, себто, як надворного поета. Колиж Метастазіо помер, мав молодий авантурник вигляди дістати це приємне та поплатне становище, одначе Касті став його суперником. Колиж Саліері скомпонував оперовий текст Да Понтія, Паесільо підложив музику до тексту Кастія. Двір і суспільність заявилися за твір Кастія. Так розвіялись Да Понтієві сподівання. Та знову кохання розрадувало Да Понтія, але й тут мав суперника. Льоренцо став залицятися до гарної віденки, яка й була для нього прихильна. Та до цієїж віденки залицявся також один лікар, який жив у тому самому домі, що гарненька віденка. Да Понте, нічого не прочуваючи, пішов до лікаря, щоб йому записав лікарство проти якоїсь незначної недуги. Лікар записав йому лікарство, одначе таке (щоб пімститися на Да Понтієві), що Льоренцеві, якому тоді було двацять девять літ, стали випадати всі зуби. Злобний лікар боявся кари, тому втік, та що це помогло, коли Да Понте втратив усі зуби! Після цієї немилої пригоди зазнайомився Да Понте з Моцартом і оба створили оперу „Фіґарове весілля". Композиторові ця опера не вистарчала, тому зажадав від приятеля, щоб написав лібрето, в якому моглиб відізватися всі струни людського серця. Так повстав „Дон Хуан". Після Моцартової смерти, кілька тижнів після німецької премієри „Дон Хуана" в Берліні, дня 10. грудня 1790, вибрався Да Понте до Тріесту. Там у ньому залюбилася гарна Гельоіза, дочка англійського купця й Да Понтієва учениця. Одначе молода анґлійка так опутала Да Понте, що оженився з нею, як з нею втік із батьківського дому до Англії. У Лондоні жив Да Понте кілька літ, як автор італійських опер. Колиж проти нього мали повести слідство за довг, виїхав до Америки. І тут кінчаться його цікаві спогади, які писав уже як старець.

АРЕНДАРІ ХЛІБОРОБИ У ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

Родичі іміґрантів, що думають наймати фарму, можуть багато скористати з відомостей про аренду фарм у Злучених Державах. Комісія аренди фарм, назначена президентом Рузевелтом, опублікувала недавно тому свій рапорт, малюючи темну картину відносин, серед яких американські арендарі хлібороби, звані „спільниками збору", працюють.

Правда, що найгірші фарми під аренду знаходяться на півдні, де є дуже мало рільників чужинецького роду. Однак арендою землі все і всюди займаються іміґрантські ґрупи, а особливо ті, що з браку грошевих засобів не мають можливости купити собі фарму на власність, а також ті, що хоч мають потрібні фонди, бажають попробувати фармерського життя, заки зроблять остаточне рішення. Винайм фарм для вправ або провірки вибраної околиці часто може бути розумним кроком, але стала аренда фарми не приносить багато користей, а замісць того така система хліборобства є причиною багатьох злих наслідків.

Від самих початків історії Злучених Держав посідання землі вважалося шляхом до осягнення забезпечення. Але за останні 55 років пропорція власности супроти найму зменшалась. Число арендарів хліборобів збільшилося з 25 відсотків 1880 року до 42 відсотків усього фармерського населення 1935 року. Обчислено теж, що велике число фарм обтяжене довгами до 80 відсотків дійсної вартости. Федеральна комісія аренди фарм прийшла до висновку, що 25 відсотків фармерських родин знаходяться у незавиднім економічнім положенні.

Про відносини серед наймачів фарм звіт подає отсе: „Кожного року певне число арендарів хліборобів переноситься з одної фарми на другу. Одна-пята до одної четвертої частини фармерського населення живе у крайній нужді, мешкаючи у дво- чи три - кімнатних хатах лихої будови. Багато з тих родин часто недоїдають і загрожені пеляґрою, малярією та глистами. Їм часто брак відповідної лікарської опіки й одежі".

Система аренди фарм сама по собі має багато злих сторін. Наприклад, це відохочує вживання рільничих метод корисних для ріллі. Арендар, що має контракт найму лиш на один рік, не дбає про охорону управної вемлі ані про наступні плоди. „Аренда причиняється до пустошення землі", подає федеральний рапорт, „а наслідки це головна причина ширення аренди і дальше зубожіння арендарів та земельних плодів".

Федеральна поміч арендарям фарм, запропонована комісією, далаб змогу купна землі та поміч для задержання дотеперішньої власности. Дослід виказав, що теперішня поміч не вистарчає. За останніх 75 років уряд роздав коло 280 міліонів акрів землі осадникам. Сьогодні їх у більшій частині обробляють арендарі хлібороби. З цього видно, що поправа положення арендарів вимагає чогось більше від позичок на купно фарм і забудовань.

ФЛІС.

Нові часи.

Стара бабуся приґлядається телефонові з числами.

— Найгірше в нових годинниках те, що не знати, котра година.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ. (80)

Злякавшися людського черепа, Раґлянові наемники не хотіли далі йти. Вони прочували, що на них чигає велика небезпека. Їх провідник підійшов до Раґляна і, зложивши благально руки, заговорив: „Пане, не йдім далі. Коли ми підемо далі, то всі згинемо". Раґлян наставив до нього револьвер і просичав: „Коли не підете далі, то ось тут напевно згинете".

В Раґлянових очах була рішучість. Наемники не сумнівалися, що ляжуть трупами від його револьвера, коли не послухають його наказу. Тому, обертаючись лицем уперед, вони поспішно почимчикували у вказаному напрямі. Ліс ставав щораз густіший. З нього виходили якісь неприємні випари, що нагадували якусь трупячу гнилизну. Не добром те віщувало!

Після такої одногодинної мандрівки Раґлян знов почув якийсь жахливий окрик з уст одного наемника. За ним решта наемників видали з себе оклик подиву і на хвилю припинили дальший хід. Кругом царила велика тишина. По кількох секундах наемники почали з жахом викликати: „Це демони, демони! Ми заблукали в край злих демонів". Це були старі маянські памятники.

Вони хотіли завертатись, та натрапили знов на Раґляна. Раґлян теж був схвильований, але з інших причин. Він добув документ і напружено в нього вдивлявся. Наемники впялили в нього очі й очікували від нього якоїсь важної заяви. Він цю заяву дійсно зробив. Він поважно промовив: „Ми зближаємося до цілі. Ми при вході до затраченої столиці".